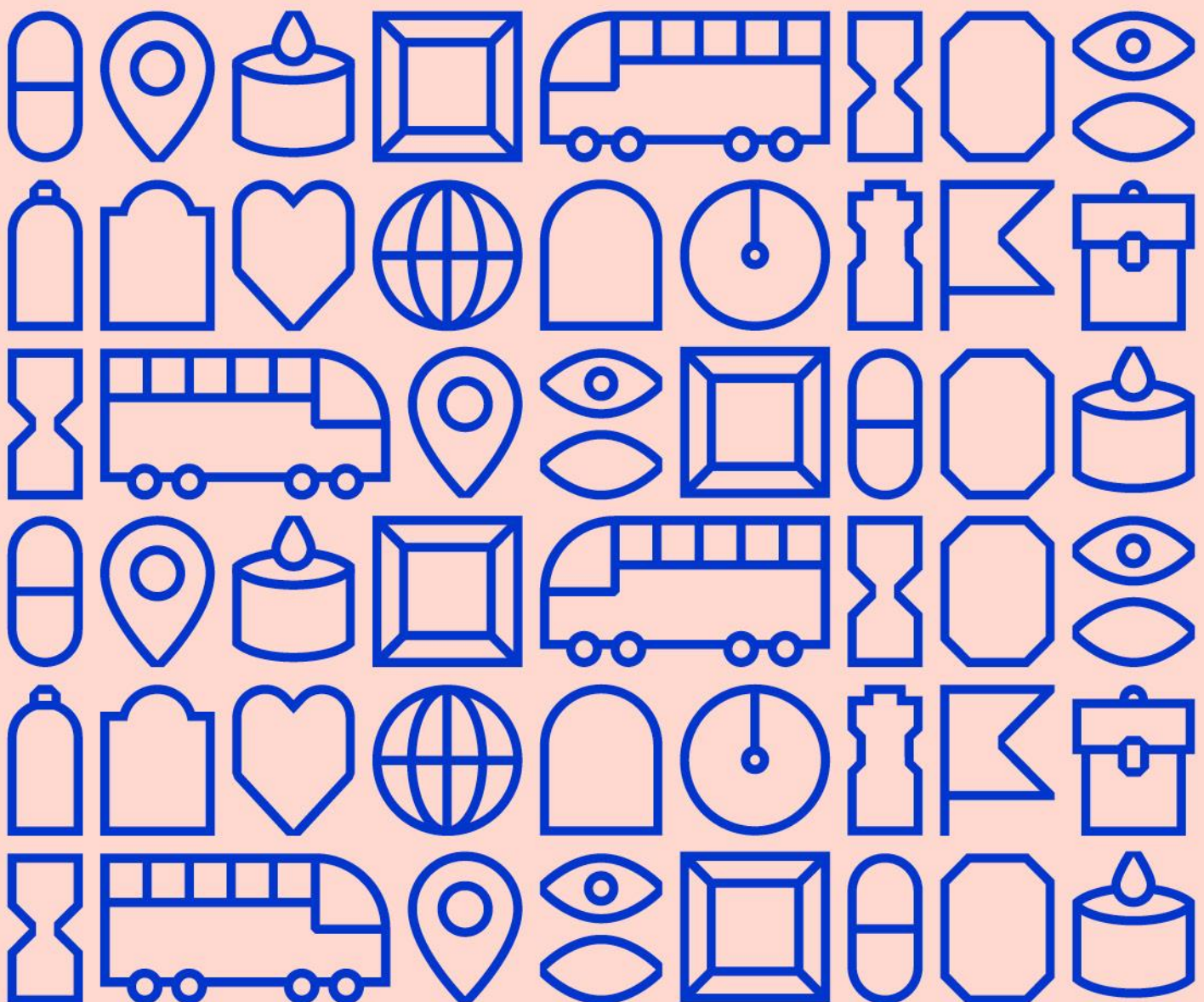

BUDAI VÁRNEGYED

Nemzeti Emlékezetpedagógiai
Program

Budai Várnegyed

„Jöjj el, lásd meg, éld át!”

BUDAPEST, 2024

Tartalom

1. Bevezető.....	2
2. Előkészítő óravázlat.....	4
3. Helyszíni feladatok	13
a. Nyomkeresés	13
b. Képes krónika.....	15
c. Helyszíni kvíz / Tudáspróba.....	16
d. Drámapedagógia.....	20
4. Tanórai utófeldolgozás.....	21
5. Forrásjegyzék.....	23
6. Melléklet.....	24
Helyszíni feladatok	25
Nyomkeresés	25
Képes krónika	28
Helyszíni kvíz / Tudáspróba.....	32
Drámapedagógia.....	35
Tanórai utófeldolgozás.....	43

1. Bevezető

Mit kell tudni a programról?

A Nemzeti Emlékezetpedagógiai Program (NEP) azért jött létre, hogy lehetőséget nyújtson a köznevelésben tanuló diákok számára Magyarország nemzeti és történelmi emlékhelyeinek megismerésére. Az egyes emlékhelyekre kidolgozott programok során a részt vevő osztályok előbb tanórai keretek között felkészülnek az adott emlékhely történetéből, majd egy napos látogatást tesznek az emlékhelyre. A látogatás során – a program részeként kidolgozott – helyben elvégezhető feladatok megoldásával (pl. nyomkeresés, képes krónika stb.), élményt adó módon ismerik meg az adott emlékhely jelentőségét. A kirándulás után ismét tanórai keretek között tudják bemutatni elkészített projektfeladataikat, illetve az emlékhely témájában készített, érettségi típusú feladatok megoldásával megszerzett tudásuk is ellenőrizhető. Az egyes emlékhelyekhez készített programcsomagok jól illeszkednek az iskolai tantervi követelményekhez, így kiválóan alkalmasak a törzsanyag kiegészítésére, elmélyítésére, mélységelvű témafeldolgozásra.

A program részei, lebonyolítása

1. **Előzetes felkészülés (1-2 tanóra):** A NEP oldaláról letölthetők az előzetes felkészülés anyagai: a felkészítő óra óraterve, valamint a hozzá mellékelte ppt. Ezt a történelemtanár kollégák maguk tudják felhasználni tanórai keretek között. Miután feldolgozták a szakmai-tartalmi kérdéseket, érdemes a helyszínen elvégzendő feladatokat is átbeszélni, valamint megalakítani a leendő csoportokat.
2. **Látogatás az emlékhelyen (1 napos kirándulás):** Amennyiben egy múzeum vagy más intézmény működteti az emlékhelyet, úgy a látogatás előtt szükséges egyeztetni az intézménnyel. A programban részt vevő helyszínek már ismerik a NEP-et, így szükség esetén tudnak segíteni. A megérkezés után **az első feladat a „nyomkeresés”,** melynek során a diákok csoportosan, a program részeként megadott térképvázlat és a hozzá tartozó feladványok segítségével kutatják végig az emlékhelyet. **Második feladatként** célszerű a **„képes krónikát”** elkészíteni (párhuzamosan a nyomkereséssel) – ennek során a csoportokba szerveződött diákok az emlékhely előre megadott legfontosabb, legszebb részeit felkeresik, és egy-egy kis videóban némi magyarázattal megörökítik. Később ezt egységes videóvá szerkesztik, melyet majd a látogatást követő tanórán tudnak bemutatni. Ezek után következhet a **„tudáspróba”,** mely egy klasszikus teszt kvíz sor. Ennek megoldása jól összegzi, illetve ismétli át az emlékhely fontos tudnivalóit. Az igazán lelkes csoportok negyedik részként **drámapedagógiai feladatot** is megoldhatnak, mely szintén azt a célt szolgálja, hogy minél inkább átélhető legyen az emlékhely története – a feladatot akár már a felkészítő órán ki lehet osztani, hogy minél jobban föl tudjanak rá készülni a csoportok. A program keretében megadott feladatok mellett természetesen igénybe lehet venni az adott emlékhely tárlatvezetését vagy múzeumpedagógiai foglalkozását, ugyanakkor mindez adott esetben már meghaladhatja az optimális 3-4 órás időkeretet.
3. **Utólagos feldolgozás (1-2 tanóra):** A látogatást követő történelemóra(ko)n az egyes csapatok be tudják mutatni a helyszínen fölvevett videóikból összevágott „képes krónikákat”, melyeket a tanárkollégák és az osztály többi tagja is értékelhet. Ezek

után pedig immár tantermi keretek között lehet megoldani az emlékhellyel kapcsolatos ismereteket és kompetenciákat elváró érettségi típusú feladatokat, mintegy a program zárásaként.

Néhány információ a Budai Várnegyed programcsomagjáról

- A Budai Várnegyedben elvégzendő feladatok mindegyike kultúrhez kapcsolódik.
- A megadott programcsomag az általános iskolások számára inkább **8. évfolyam végén**, míg a középiskolásoknak elsősorban **10. évfolyam végén** ajánlott.

2. Előkészítő óravázlat

Ajánlott korosztály és tananyag:

8. évfolyam: *A magyar megmaradás kérdései* kerettantervi téma

9. évfolyam: *A magyar középkor kulturális hagyatéka* kerettantervi téma

10. évfolyam: *A török hódoltság kora Magyarországon; A forradalom és szabadságharc* kerettantervi téma

11-12. évfolyam: A magyar történelem főbb eseményeinek hosszmetzeti áttekintése Buda történelmén keresztül

Ajánlott időtartam: előkészítés: 1-2 tanóra; feladatok a helyszínen: 3-5 óra; lezárás: 1 tanóra.

Munkamódszer és segédanyag: tanári előadás ppt-prezentációval; tanári ismétlő kérdések; helyszíni csoportos és egyéni feladatok; egyéni ellenőrző feladatok.

Előkészítő óra / órák

Tananyagvázlat	Tanári kérdések	Prezentáció
A Budai Várnegyed napjainkban <ul style="list-style-type: none">Nemzeti emlékhelynek minősül a várfalon belüli közterületek közül a Szentháromság tér, a Dísz tér és a Szent György tér.Ezenkívül a budai vár (királyi palota) épülete, a Sándor-palota épülete, a Mátyás-templom épülete, a volt József-kaszárnya épülete és a Hadtörténeti Intézet és Múzeum épülete.	Milyen történelmi eseményekkel kapcsolatban tanulunk Budáról? Milyen részeit ismeritek már a budai várnak?	2. dia: a budavári palota és a Budai Várnegyed légifelvételről
Buda a 13. században <ul style="list-style-type: none">IV. Béla a tatárjárást követően adott utasítást egy vár kialakítására a Budai Várhegy fennsíkján (1243).Először a Pestről áttelepített polgárok (1247-től) számára biztosított menedéket, de ezzel egyidőben királyi székhely is létesült a területen. Az uralkodó Esztergomból ide telepítette át a királyi pénzverő kamarát.	Mikor volt a tatárjárárs? Mely településtípusok tudtak sikeresen védekezni, és miért? Milyen lépéseket tett IV. Béla egy újabb tatárjárárs elhárítása érdekében? Hogyan illeszkedett ebbe a koncepcióba Buda megalapítása?	3. dia: Mikoviny Sámuel térképe 1737-ből - Pest és Buda elhelyezkedése

Tananyagvázlat	Tanári kérdések	Prezentáció
<ul style="list-style-type: none">A várhegy fennsíkján a 13. században egyre bővülő város alakult ki, amelyet városfallal vettek körül. A korabeli oklevelekben Buda esetében a 'castrum' kifejezést használták, amely megerősített települést, várat jelent. A kutatók szerint csak a 14. században kezdett teljesen elkülönülni a polgárváros rész és a királyi udvar számára kialakított rész.		
<p>Buda a 14-15. században</p> <ul style="list-style-type: none">A 'castrum' kifejezés ellenére Buda szabad királyi városi jogokkal rendelkezett. A város rövidesen gazdaságilag kivívta vezető szerepét, kereskedelmi és kézművesipari központ lett. A Duna menti kereskedelem kiaknázására a Német-római Birodalomból jelentős számú hospes (telepes, „vendég”) költözött be a városba.A heti piacok és az országos vásárok további fejlődést biztosítottak Budának, a városba érkező kereskedők Pest és Óbuda piacain is értékesíthették a portékáikat.Az Anjouk idején - akik Visegrádot tekintették elsődleges királyi székhelynek - épült fel egy korai királyi palota, az István-torony. (A kutatók Anjou István hercegnek, Nagy Lajos 1354-ben elhunyt fiatalabb öccsének tulajdonítják a felépítését.)Buda igazi fejlesztése Luxemburgi Zsigmond uralkodása alatt bontakozott ki. A gótikus stílusú Friss-palota és a hozzá tartozó	<p>Mit jelentett a szabad királyi város kifejezés? Milyen kiváltságokkal rendelkezett az ilyen jogállású város?</p> <p>Kik voltak azok a középkori magyar uralkodók, akik támogatták a városfejlesztő politikát?</p> <p>Milyen építészeti stílusok voltak az időszakban?</p>	<p>4. dia: A budai várpalota és az István-torony (rekonstrukciós rajz)</p>

Tananyagvázlat	Tanári kérdések	Prezentáció
<p>építmények felépítésével (1410-1430 között) már egy reprezentatív - a várostól elkülönített - királyi negyed jött létre, amelyet kettős védőfallal és szárazárokmal választottak el a polgárvárostól.</p> <ul style="list-style-type: none">• A Mátyás-kori reneszánsz építkezések a Friss-palota környezetét bővítették (átépítések, díszítések), illetve megerősítették a palotanegyedet (felvonóhíd, ágyúk elhelyezése).		
<p>Buda lakossága a középkorban</p> <ul style="list-style-type: none">• A Budán élő polgárok többsége német ajkú volt, akik a mai Mátyás-templom (az egykori Nagyboldogasszony-templom) környékén éltek. A budai magyarok a Mária Magdolna-templom területéhez tartoztak. Ez a várhegy északi részén helyezkedett el.• IV. Béla 1251-ben privilégiumokat biztosított a Budára költöző zsidóknak. A létrejövő zsidónegyed először a mai Szent György utca nyugati részén helyezkedett el, ezért a korabeli források a Fehérvári kaput korábban Zsidó kapuként emlegették.• A város élén kezdetben a budai várkapitány állt. A városrészek elkülönülése után a polgárvárost a budai bíró vezette, a királyi udvar katonai parancsnoka azonban továbbra is a várkapitány maradt.• A korszakban kétemeletes kőházak épültek, és a nyugati városokéhoz hasonlóan az utcák gyakran szűk sikátorokká váltak. A város lakosságát a történeti kutatás	<p>Mit jelentett a polgár jogállás a középkorban? Miben különbözött a rendi társadalom többi rétegétől?</p> <p>Mely etnikumhoz tartoztak nagyrészt a magyarországi polgárok a középkorban?</p> <p>Milyen jogi keretek között éltek a zsidók a középkori Európában?</p> <p>Mekkora népességgel rendelkeztek a legnagyobb középkori városok?</p> <p>Azonosítsuk a középkori Buda főbb részeit a térképen és a metszeten!</p>	<p>5. dia: A középkori Buda térképen és korabeli metszeten</p>

Tananyagvázlat	Tanári kérdések	Prezentáció
<p>a 15. század végére mintegy 13 ezer főre teszi.</p> <ul style="list-style-type: none">• A budai zsidókat Nagy Lajos négy évre elűzte Budáról, majd visszahívta őket, és lakóhelyüket a vár északkeleti részén jelölte ki (mai Táncsics Mihály utca). A zárt negyedben élő zsidóság polgárjoggal nem, csak gazdasági kiváltsággal rendelkezett. Mátyás király korában itt épült fel a korabeli Európa egyik legnagyobb zsinagógája.		
<p>Buda a hódoltság korában</p> <ul style="list-style-type: none">• A mohácsi csatát követően Szulejmán szultán seregei elfoglalták és kifosztották a védtelenné vált magyar fővárost.• A török haderő 1526-ban még kivonult Budáról, és a város pár évig Habsburg Ferdinánd, majd Szapolyai János fennhatósága alá került.• A Szapolyai halálát követő évben, 1541-ben Habsburg Ferdinánd hadai megpróbálták elfoglalni a „Szapolyai-párt” hívei által védett várat.• Szulejmán szultán hadereje is a vár alá érkezett, és 1541. augusztus 29-én hadicsellel, szinte véráldozat nélkül elfoglalták a várat.• Az Oszmán Birodalom az általa kialakított hódoltsági területeken Budát vilajetközponttá tette meg. Élén a mindenkori budai pasa állt.• Buda városa a török uralom alatt folyamatos hanyatlásnak indult, míg a királyi palota területének	<p>Mikor volt a mohácsi csata?</p> <p>Milyen politikai következményekkel járt II. Lajos halála?</p> <p>Mikor foglalták el, és milyen körülmények között Budát a törökök?</p> <p>Milyen következményei voltak Buda elestének?</p> <p>Különítsük el a metszetek alapján a polgárváros részt a királyi palotától! Mennyire nőtt össze a két terület?</p> <p>Milyen új épülettípusokat láthatunk a török kori metszeteiken?</p>	<p>6. dia: Erhard Schön fametszete az 1541-es ostromról</p> <p>7. dia: Metszet Georg Hoefnagel krónikájából, 1617</p>

Tananyagvázlat	Tanári kérdések	Prezentáció
<p>egy része 1578-ban egy nagyobb lőporrobbanás következtében romba dőlt.</p> <ul style="list-style-type: none">• A templomokat török imahellyé, dzsámivá alakították át.		
<p>Buda visszafoglalása</p> <ul style="list-style-type: none">• A keresztény erők 1686-ig ötször indítottak sikertelen hadjáratot Buda visszafoglalására.• Amikor 1683-ban Bécs alatt súlyos vereséget szenvedett az Oszmán Birodalom, megkezdődött a Habsburg Birodalom elmentádása.• 1684-ben még sikertelenül ostromolták meg Buda várát, de a létrejövő Szent Liga két év múlva újra megindult a vár visszafoglalására.• Buda ostroma mintegy két és fél hónapos harcot követően 1686. szeptember 2-án a keresztény haderő sikerével zárult.• A 145 éves török uralom véget ért, de az ostrom során mind a város, mind a királyi palota nagyon súlyos károkat szenvedett.	<p>Miért volt stratégiai jelentősége Budának a hódoltság védelme szempontjából?</p> <p>Mikor kezdődött meg a török kiűzése Magyarországról?</p> <p>Milyen szövetségi rendszer és mely katonai erő szabadította fel Budát?</p> <p>Figyeljük meg az ábrázolásokat! Milyen korszerű ostromtechnikai ábrázolások láthatók a metszeteken?</p> <p>Mikor foglalták vissza a keresztény erők Budát?</p>	<p>8. dia: Frans Geffels: Budavár ostroma, 1686</p>
<p>Buda a 18. században</p> <ul style="list-style-type: none">• Évtizedekig nem indult meg helyreállítási munka a romos királyi palotában, sőt 1723-ban még tűzvész is pusztított a területén. A 18. század elején Budának közel 8 ezer lakosa volt.• Mária Terézia 1748-ban Grassalkovich Antal kamaraelnököt bízta meg az újjáépítési munkálatok megszervezésével.	<p>Melyik város adott otthont a rendi országgyűlésnek 1848-ig?</p> <p>Miért szorulhatott háttérbe Buda az időszakban?</p>	<p>9. dia: Buda látképe Pest felől, 1737</p>

Tananyagvázlat	Tanári kérdések	Prezentáció
<ul style="list-style-type: none">• 1749-ben indult meg az építkezés, a terveket klasszicizáló barokk stílus szerint készítették el.• A királynő 1771-ben Budára szállította a Szent Jobbot, majd Nagyszombatról a városba költöztette az egyetemet.		10. dia: Binder János metszete, 1761
<p>Buda, mint a nádor székhelye</p> <ul style="list-style-type: none">• II. József idején a helytartótanácsot Budára költöztették át.• Az újjáépített királyi palota 1791-től nádori rezidencia lett, előbb Sándor Lipót főherceg, majd József nádor lakta.• Az építkezések folytatódtak, a 19. század elején például Pollack Mihály és Johann Aman tervei alapján megépült a Sándor-palota.• Buda az időszakban kevésbé látványosan fejlődött Pesthez képest, így lakossága 1804-ben 22 ezer, 1851-ben 40 ezer fő volt. Ehhez képest Pest népessége megötszöröződött, és elérte a százezer főt.• 1848. március 15-én a délutáni órákban Pestről a forradalmi megmozdulásokban részt vevő tömeg egy része a két várost összekötő hajóhídon keresztül átjött a budai oldalra, és a helytartótanácsból Táncsics Mihály szabadon bocsátását követelte.• A helytartótanács beleegyezett a politikai fogoly elengedésébe. Ignaz von Lederer főhadparancsnok teljesítette a kérést. A tábornok - bár jelentősebb katonai erővel rendelkezett - nem lépett fel a tömegmozgalommal szemben, valószínűleg	<p>Milyen feladatkörrel járt a nádori tisztség?</p> <p>Hogyan és miért fejlődött dinamikusabban Pest a reformkor idején?</p> <p>Milyen esemény történt Budán 1848. március 15-én?</p> <p>Hogyan illeszkedett ez az aznapi pesti forradalomhoz?</p> <p>Melyik mai híd közelében vezetett át a korabeli hajóhíd?</p>	11. dia: Franz Xaver Sandmann: Pest-Buda látképe a Gellért-hegyről - Lánc-híd és hajóhíd

Tananyagvázlat	Tanári kérdések	Prezentáció
nem bízott a szolgálatában álló olasz zászlóaljok fegyelmében.		
Buda ostroma 1849-ben <ul style="list-style-type: none">• 1849 elején Hentzi tábornokot nevezték ki a budai vár élére, aki a következő hónapokban látványos erődítési munkálatokkal készült fel a harcra.• A sikeres tavaszi hadjáratot követően a győztes honvédsereg Görgei Artúr tábornok vezetésével május elején megkezdte Buda ostromát.• A 17 napig tartó ostrom során a királyi palota épülete súlyos károkat szenvedett, miközben Hentzi megtorlásként Pestet ágyúkkal lövette.• 1849. május 21-én egy általános tömegroham során a honvédsereg visszafoglalta Budát.	Milyen főbb hadműveleti irányai voltak az 1849-es tavaszi hadjáratnak? Miért volt fontos Buda visszafoglalása? Figyeljük meg a korabeli metszeteket! Hogyan zajlott az ostrom?	12. dia: Than Mór litográfiája
A budai vár a „boldog békeidőkben” <ul style="list-style-type: none">• A kiegyezést követően a királyi vár és Budai Várnegyed látványos építészeti fejlesztésen ment át.• A köznyelvben Mátyás-templomnak nevezett Nagyboldogasszony-templomot Schulek Frigyes tervei alapján átépítették. A neogótikus templom 1867-ben Ferenc József magyar királlyá koronázásának, majd 1916-ban IV. Károly koronázásának adott helyszínt. Ide helyezték el III. Béla (1172-1196) és feleségének földi maradványait is.• Schulek Frigyes tervei alapján építették meg a Halászbástyát.	Mikor jött létre Budapest? Milyen építészeti stílusjegyek jelentek meg a historizáló építészetben?	13. dia: Mátyás-templom az átépítés során A Halászbástya átadása előtt 14. dia: A budai várpalota az átépítés előtt 15. dia: A budai várpalota az 1930-as években

Tananyagvázlat	Tanári kérdések	Prezentáció
<ul style="list-style-type: none">• Ybl Miklós, majd Hauszmann Alajos tervei és irányítása mellett zajlott a 19. század végén – 20. század elején a budai vár palotaegyüttesének több helyen neobarokk stílusú átépítése, bővítése.		
A budai vár a Horthy-korszakban <ul style="list-style-type: none">• 1920-tól a budai vár az ország politikai-kormányzati központja lett.• A kormányzóvá választott Horthy Miklós 1920 elejétől 1944. október 16-ig, a nyilas-hungarista hatalomátvételig a királyi palotában élt.• A várnegyedben működött a miniszterelnökség (a Sándor-palotában), a Honvédelmi Minisztérium, a Pénzügyminisztérium és a Külügyminisztérium.	Hogyan alakult át az ország közjogi berendezkedése 1920-ban? Ki lett az államfő? Soroljunk fel néhány kormányfőt a korszakból! Meddig tartott a Horthy-korszak?	16. dia: Légifotó a budai várpalotáról 1930-ból
A budai vár pusztulása Budapest ostroma idején <ul style="list-style-type: none">• A szovjet Vörös Hadsereg ostromgyűrűje 1944 karácsonyán zárult be Budapest körül.• 1945 január közepétől – a pesti oldal elfoglalását követően – a harcok súlypontja Budára helyeződött át. A szovjetek részéről folyamatossá vált a Budai Várnegyed bombázása és tüzérségi lövetése.• A Budai Várnegyed területéről a német-magyar védősereg 1945. február 11-én kitörést hajtott végre a Bécsi kapun keresztül a Széll Kálmán tér és a Széna tér, illetve onnan a budai hegyek irányába. A hadmozdulat már az	Hogyan zajlott le Budapest ostroma? Miben különbözött a magyar főváros sorsa Rómától vagy Párizstól? Milyen tragikus következményekkel jártak a budapesti harcok?	17. dia: A Mátyás-templom és környéke, 1945 február 18. dia: A Szent György tér, 1945 február

Tananyagvázlat	Tanári kérdések	Prezentáció
<p>első percekben szörnyű vérfürdőbe torkollott, és a kitörő közel 20 ezer főnyi haderóból a német vonalakat mindössze néhány száz fő érte el.</p> <ul style="list-style-type: none">• Az ostrom során a királyi palota rendkívül súlyos károkat szenvedett. A belövések és a bombatámadások mellett többször tűzvész is pusztított az épületkomplexumban, amelyet a vízhiány miatt oltani se tudtak. A védők kapitulációjának napján - 1945. február 13-án - a Budai Várnegyed épületei szinte apokaliptikus pusztulás nyomait viselték.		

3. Helyszíni feladatok

Feladatok a Budai Várnegyedben

Nyomkeresés

- Csoportokat alakítunk.
- A csoportok a várnegyedben egy térkép segítségével megkeresik a helyszíneket, és párosítják azokat a megfelelő meghatározásokkal, illetve válaszolnak a kérdésekre.

Képes krónika (kisfilmkészítés)

- A csoportok a Budai Várnegyedben a telefonjukkal filmfelvételeket készítenek az alábbi szempontok szerint:
 - A) változat: Minden csoport végigjárja a várat, és a helyszín számára legérdekesebb pontjairól készít rövid felvételeket, majd az elkészülő kisfilmben a budai vár egész környezetét is bemutatja.
 - B) változat: Minden csoport csak egy-egy tematikus téma mentén halad a várban, és azt mutatja be részletesen.
 - C) változat: Ha a diákok nem tudnak kisfilmet készíteni, fotóznak, és abból prospektust állítanak össze.
- A csoportok a megadott helyszínekből előre készülnek, hogy tudják, mit kell lefilmezni, és milyen szöveget mondjanak.
- Otthon ezt megvágják, zenét vágnak alá, feliratokat készítenek.
- A záró órán a kisfilmeket bemutatják.

Tudáspróba

- A diákok egyénileg vagy csoportban kitöltenek egy feleletválasztós tesztet a budai várról és történetéről, valamint a kiállítás anyagából.

Drámajáték

- A csoportok a budai vár területén előadnak egy, a helyszínen játszódott történelmi jelenetet.
- A témák kiosztása: 1541, 1686 és 1849 eseményeinek dramatikus feldolgozása.
- A csoportok otthon készülhetnek a jelenetekre szöveggel, szereposztással, kellékekkel.

a. Nyomkeresés

A diákok négy-öt csoportban megkeresik a Budai Várnegyedben a térképen bejelölt helyszíneket, és egy táblázatban párosítják a megfelelő leírásokkal.

Előkészület: Csak a csoportokat érdemes előre beosztani, a csoporttagok azután a többi feladatot is együtt végzik el. Természetesen lehet kevesebb csoportot is létrehozni, ebben az esetben nem minden feladatot fogunk kiosztani. Ha több mint öt csoportot alkotunk, akkor többen azonos feladatot fognak végezni. A csoportok ideális létszáma 3-6 fő.

Segédanyag: térkép és kitöltendő táblázat (a tanár számára megoldások is).

A helyszínen: A csoportok önállóan mozognak és dolgoznak, egy-másfél órát érdemes rászánni.

Ellenőrzés: A megoldások segítségével helyben és szóban a legérdekesebb, de időhiány esetén a táblázatokat beszedve írásban is lehet.

A tanulói feladatlapot és a térképet ld. a Mellékletben.

Nyomkeresés – Megoldások

Leírás	Szobor, épület vagy emlékmű neve	Sorszáma a térképen
A 19. század elején épült palota, jelenleg a köztársasági elnök rezidenciája.	Sándor-palota	8.
A középkori Buda magyarok által lakott városrészének temploma állt itt. Ma már csak a torony emlékeztet az egykori templomra.	Mária Magdolna-torony	3.
Az 1686-os ostrom idején a Budát védő oszmán haderő vezetőjének, az utolsó budai pasának az emlékműve.	Abdurrahmán pasa emlékműve	1.
A Bécsi kapu közelében álló neoromán stílusú épület, amelyben fontos történelmi dokumentumokat őriznek.	Országos Nemzeti Levéltár	2.
A Szent Ligát megszervező, ezáltal Magyarország felszabadításában tevékenyen részt vállaló pápa szobra.	XI. Ince pápa szobra	4.
Egykor a budai németek temploma volt, majd a 19. század végén Schulek Frigyes tervei alapján neogótikus stílusban átépítették.	Mátyás-templom	5.
Egykor a karmelita szerzetesrend kolostora volt ez az épület, majd 1787-től Budai Várszínházzá alakították át. Napjainkban a Miniszterelnökségnek ad otthont.	Karmelita kolostor	7.
Híres lovasszobor, amely reprezentatív helyen az 1697-es zentai csata győztes hadvezérének állít emléket.	Savoyai lovasszobra Jenő	9.
A budai várpalota belső zárt udvarához vezető főkapu elnevezése. A kapu Fadrusz János 1901-1902-ben készített alkotásairól kapta az elnevezését.	Oroszlános kapu	10.

Leírás	Szobor, épület vagy emlékmű neve	Sorszáma a térképen
Budapest egyik híres műemléke, amelyet Schulek Frigyes tervei alapján építettek meg 1902-re neoromán stílusban.	Halászbástya	6.
A várat délről védő ágyútorony.	Déli rondella	11.
A Fehérvári kapu közelében található lovasszobor.	Görgei Artúr lovasszobra	12.
Ebben az épületben tartották fogva Táncsics Mihályt.	József-kaszárnya	13.

b. Képes krónika

A diákok csoportokban a telefonjuk segítségével filmfelvételeket készítenek, amelyekből később, otthon pár perces kisfilmet vágnak össze. Ha ez valamiért nem lehetséges, akkor fotókat készítenek, és azokból otthon prospektust állítanak össze.

Előkészület: Az osztály adottságait, érdeklődését figyelembe véve el kell dönteni, hogy az A) vagy a B) változatot választjuk. Az A) változat az egyszerűbb: minden csoportnak ugyanazt az útvonalat kell végigjárnia, majd a kisfilmben bemutatnia. A B) változatban mindegyik csoport csak egy-egy témakörrel dolgozik, és azt mutatja be mélyebben. Ebben az esetben el kell dönteni, hogy melyik csoport melyik témakört kapja. Ha a kisfilmkészítés nem lehetséges, akkor a C) változat, a prospektuskészítés is választható.

A feladatot a diákoknak már az előkészítő órán osszuk ki, hogy előre készülhessenek a helyszínekből vagy a témakörökből, hiszen tudniuk kell, hogy pontosan mit filmezzenek le, és milyen szöveget mondjanak fel.

Segédanyag: feladatlap az A), a B) és a C) változathoz.

A helyszínen: A csoportok önállóan mozognak. Az A) és a C) változat esetén érdemes külön-külön elindítani az útvonalon a diákokat, és megbeszélni velük, hogy milyen irányban mozognak tovább a helyszínen, hogy ne zavarják egymás munkáját. Szintén legalább egy-másfél órát vesz igénybe.

Ellenőrzés: Mivel a kisfilmeket (vagy a prospektust) otthon kell befejezni, az alkotások bemutatására már otthon, a következő tanórán kerül sor. Egyéni alkotásokról van szó, így egyénes értékelőlap nincs. A szóbeli értékelésnél érdemes figyelembe venni, hogy az alkotás mennyire szakszerű, informatív, mennyire esztétikus, humoros, illetve mennyire csapatmunka eredménye.

A feladatokat ld. a Mellékletben.

c. Helyszíni kvíz / Tudáspróba

A diákok egyénileg vagy csoportjaikban megoldanak egy 25 kérdésből álló feleletválasztós tesztet az előkészítő órán és az előző feladatok készítése során szerzett ismereteik alapján.

Előkészület: Csak azt kell eldönteni, hogy a tudáspróbát egyénileg vagy a csoportok között akarjuk lebonyolítani.

Segédanyag: feladatlap (a tanár számára megoldások is).

A helyszínen: A kiosztott feladatlapokat a diákok kitöltik (amennyiben ezt a feladatot már digitalizálták, akkor az erre létrehozott alkalmazás segítségével online is kitölthető). Fél órát szánjunk rá.

Ellenőrzés: A megoldások segítségével helyben és szóban a legérdekesebb, de időhiány esetén a táblázatokat beszedve írásban is lehet (amennyiben a feladatot már digitalizálták, akkor a megoldás kérdésenként, az idő lejártával automatikusan megjelenik, és az alkalmazás az eredményt is számolja).

A feladatlapot ld. a Mellékletben.

Megoldások

1. Melyik évszázadban alapították Budát?

A) 11. század	B) 12. század	C) 13. század	D) 14. század
---------------	---------------	---------------	---------------

2. Melyik király nem használta uralkodói központként Budát?

A) IV. Béla	B) I. Károly (Károly Róbert)	C) Luxemburgi Zsigmond	D) Hunyadi Mátyás
-------------	------------------------------	------------------------	-------------------

3. Kinek az időszakában történt reneszánsz stílusú építkezés a várban?

A) IV. Béla	B) I. Károly (Károly Róbert)	C) Luxemburgi Zsigmond	D) Hunyadi Mátyás
-------------	------------------------------	------------------------	-------------------

4. A Budai Várhegy melyik részén épült ki a középkor utolsó évszázadaiban a királyi palota?

A) északi	B) déli	C) keleti	D) nyugati
-----------	---------	-----------	------------

5. Melyik városrészben élt a legtöbb német polgár a középkorban?

A) A Nagyboldogasszony-templom közelében	B) A Mária Magdolna-templom közelében	C) A Bécsi kapu közelében lévő zsidónegyedben	D) A királyi várpalota területén
--	---------------------------------------	---	----------------------------------

6. Mekkora volt Buda lakossága a történészek szerint Mátyás uralkodása idején?

A) 5-6 ezer fő	B) 13-14 ezer fő	C) 50 ezer fő	D) mintegy 100 ezer fő
----------------	------------------	---------------	------------------------

7. Mit jelent a rondella kifejezés?

A) a várudvar körfolyosója	B) a vártoronyba felvezető csigalépcső	C) kör alakú ágyútorony	D) a várat körülölelő védműrendszer
----------------------------	--	-------------------------	-------------------------------------

8. Kinek a kezében volt Buda, amikor Szulejmán szultán hadereje csellel elfoglalta a várat?

A) II. Lajos	B) Szapolyai János	C) Habsburg Ferdinánd	D) a Szapolyai-hívek és az özvegy királyné, Jagelló Izabella
--------------	--------------------	-----------------------	--

9. Mikor szállta meg a török tartósan Budát?

A) 1526	B) 1540	C) 1541	D) 1552
---------	---------	---------	---------

10. Melyik török tisztségviselő székhelye volt Buda a hódoltság korában?

A) szultán	B) pasa	C) kádi	D) szandzsákbég
------------	---------	---------	-----------------

11. Mikor foglalták vissza a császári hadak Budát?

A) 1695	B) 1686	C) 1687	D) 1699
---------	---------	---------	---------

12. Kinek az uralkodása alatt kezdődött meg a budai vár újjáépítése?

A) I. Lipót	B) III. Károly	C) Mária Terézia	D) II. József
-------------	----------------	------------------	---------------

13. Melyik intézményt nem helyezték át Budára a 18. században?

A) a rendi országgyűlést	B) az egyetemet Nagyszombatról	C) a nádori székhelyt	D) a helytartótanácsot
--------------------------	--------------------------------	-----------------------	------------------------

14. Hogyan ment át a tömeg Pestről Budára 1848. március 15-én?

A) a két városrész között ingázó gőzhajóval	B) az elkészült és átadott Lánchídon	C) hajóhídon	D) nem tudtak átmenni
---	--------------------------------------	--------------	-----------------------

15. Mikor foglalta el a honvédsereg Budát?

A) 1848. szeptember 29.	B) 1849. május 21.	C) 1849. augusztus 13.	D) 1849. október 6.
-------------------------	--------------------	------------------------	---------------------

16. Mikor koronázták meg magyar királlyá Ferenc Józsefet a Mátyás-templomban?

A) 1848	B) 1849	C) 1867	D) 1896
---------	---------	---------	---------

17. Melyik királyunk sírját helyezték át a Mátyás-templomba?

A) III. Béla	B) IV. Béla	C) Hunyadi Mátyás	D) II. Lajos
--------------	-------------	-------------------	--------------

18. Mi nem található a Mátyás-templom közvetlen közelében?

A) Halászbástya	B) Szent István lovasszobra	C) Sándor-palota	D) Szentháromság-szobor, amelyet az 1691-es pestisjárvány emlékére állítottak
-----------------	-----------------------------	------------------	---

19. Melyik hadvezér lovasszobra látható a királyi várpalota előtt?

A) Hunyadi János	B) Lotaringiai Károly	C) Savoyai Jenő	D) Görgei Artúr
------------------	-----------------------	-----------------	-----------------

20. Melyik építész nem a 19. század végén tevékenykedett a Budai Várnegyed kiépítése során?

A) Pollack Mihály	B) Schulek Frigyes	C) Ybl Miklós	D) Hauszmann Alajos
-------------------	--------------------	---------------	---------------------

21. Miért nevezik Mátyás-templomnak a várnegyed központjában álló Nagyboldogasszony-templomot?

A) Itt volt Mátyás keresztelése	B) Itt tartotta mindkét esküvőjét Mátyás	C) Itt volt Mátyás első koronázása	D) Itt temették el Mátyást
---------------------------------	--	------------------------------------	----------------------------

22. Mi volt a sorsa a Mátyás-templomnak a török hódoltság idején?

A) Összeomlott Buda bevételekor	B) A budai pasa rezidenciája lett	C) Keresztény kézen hagyták	D) Dzsámivá alakították
---------------------------------	-----------------------------------	-----------------------------	-------------------------

23. Ki volt az utolsó budai pasa?

A) Köprülü Ahmed	B) Kara Musztafa	C) Abdurrahman	D) Szokoli Mehmed
------------------	------------------	----------------	-------------------

24. Milyen stílusban épült föl a Magyar Nemzeti Levéltár látványos épülete a dualizmus korában?

A) neoromán	B) neogótikus	C) neoreneszánsz	D) neobarokk
-------------	---------------	------------------	--------------

25. Hogy nevezik a Budai Várnegyed északi végében található, helyreállított kaput?

A) Váci kapu	B) Kecskeméti kapu	C) Bécsi kapu	D) Fehérvári kapu
--------------	--------------------	---------------	-------------------

d. Drámapedagógia

A diákok csoportokban egy, a budai várhoz kapcsolódó történelmi eseményt jelenítenek meg dramatikus formában. Nem kötelező feladatrész, tényleg csak az a csoport vállalkozzon a bemutatásra, amelynek tagjai nyitottak a kreatív drámajátéokra.

Előkészület: A feladatot a diákoknak akár már az előkészítő órán, de legkésőbb aznap, az utazás kezdetén osszuk ki, hogy készülhessenek! Ha a feladatot előre kiadjuk, segíthetünk a csoportoknak eldönteni az előadás formáját (szöveges jelenet, mozgásos jelenet, élőkép), ellenőrizni a szövegeket, illetve elkészíteni az esetleges kellékeket (táblák, jelmezek), de utóbbi semmiképpen sem kötelező.

Segédanyag: feladatlap az eseményekkel és a szerepekkel.

A helyszínen: A csoportok külön-külön készülnek fel. Ha alapvetően a helyszínen történnek az előkészületek, akkor a tanári segítségre itt lesz szükség. Attól függően, hogy mennyi helybeni előkészület szükséges, fél-egy órát vesz igénybe.

Ellenőrzés: Mindenképpen helyben és szóban is kell értékelni. Emeljük ki a történelmi hűséget, a kreativitást és a csapatmunkát!

A kiosztandó feladatokat ld. a Mellékletben.

4. Tanórai utófeldolgozás

A tanórai utófeldolgozáshoz tartozó feladatokat ld. a Mellékletben.

Megoldások

1. feladat

- a) *Milyen politikai joggal rendelkezett a budai polgárság?*
önkormányzati/szabad bíróválasztás (városvezető) jogával
- b) *Hogyan szabályozták a németek és a magyarok együttélését?*
Arányosan elosztották a tanácstagok számát.
Külön-külön meghatározták a vásártartás napját.
- c) *Milyen gazdasági kiváltsággal rendelkezett Buda?*
Szabad piac- és vásártartás joga, árumegállító jog.
- d) *Mi jelezte a város befolyásának növekedését?*
A budai mértékegység lett a mindenhol használt mérőegység.

2. feladat

IV. Béla időszaka	
Hunyadi Mátyás uralkodása	F)
A török hódoltság kora	B)
Buda felszabadítása utáni időszak	E)
Mária Terézia korszaka	A)
A reformkor	
Az 1849-es ostrom	C)
Az 1944-45-ös ostrom	D)

3. feladat

- a) *Állapítsd meg, hol tartózkodott Franz Geffels a keresztény táborban, amikor festményét elkészítette! Húzd alá a helyes választ!*
Pest felől nézte Budát	a várat északról ostromló magyar táborból
<u>az osztrák táborból</u>	a bajorok táborából

- b) *Milyen korszerű ostromtechnikai módszereket és fegyvereket láthatunk a képen?*
1. ostromágyúk, mozsarak
 2. jól kiépült sáncrendszer veszi körbe az ostromlók táborát
 3. várat megközelítő futó- és közlekedőárok-rendszer
- c) *Melyik hegy látható a kép jobb oldalán? Gellért-hegy*
- d) *Mikor zajlott ez az ostrom? 1686*
- e) *Hány évig volt Buda török kézen? 145 évig*

5. Forrásjegyzék

Képek forrása:

[266133850_4731083916953940_6438808437006749971_n.jpg \(1482×1976\) \(fbcnd.net\)](https://www.fbcdn.net)
[Mikovinyi Buda és Pest Fossa Magna 1737 - Pest \(történelmi település\) – Wikipédia \(wikipedia.org\)](#)
[Buda várának története 1526-ig - Kirándulás a történelembe \(blog.hu\)](#)
[Buda vára - grafika \(latvany-terkep.hu\)](#)
[FI-504010503_2_teljes.pdf \(tankonyvkatalogus.hu\)](#)
[Nuremberg chronicles - BVJA.png \(2410×1111\) \(wikimedia.org\)](#)
[Buda in 1541-by Erhardt Schön from 1542.jpg \(3522×910\) \(wikimedia.org\)](#)
[Buda és Pest 3. \(oszk.hu\)](#)
[Siege of Buda 1686 Frans Geffels.jpg \(2543×1500\) \(wikimedia.org\)](#)
[Buda és Pest látképe a Notitiából 1737.jpg \(3026×669\) \(wikimedia.org\)](#)
[Binder Janos Budai nyomtat - Buda \(történelmi település\) – Wikipédia \(wikipedia.org\)](#)
[Lánchíd és hajóhíd Pest-Budán 1853.jpg \(800×382\) \(wikimedia.org\)](#)
[Than Buda ostroma.jpg \(1334×900\) \(wikimedia.org\)](#)
[Budapest: Mátyás templom :: Magyar várak, kastélyok, templomok leírásai, galériái \(varlexikon.hu\)](#)
[Budapest, a Halászbástya építése 1903 körül.jpg \(936×642\) \(wikimedia.org\)](#)
[Budai var01.jpg \(3214×1484\) \(wikimedia.org\)](#)
[hauszmann_76663.jpg \(1051×660\) \(pestbuda.hu\)](#)
[Légifotó, központban a budai Vár. Fortepan 13956.jpg \(3512×2383\) \(wikimedia.org\)](#)
www.fortepan.hu

Szöveges források:

Hermann Róbert: A Budai Vár 1848-49-ben. *Rubicon*, 2021/8. 48. oldal
Klapka György: *Emlékeim*, részlet

6. Melléklet

Helyszíni feladatok

Nyomkeresés

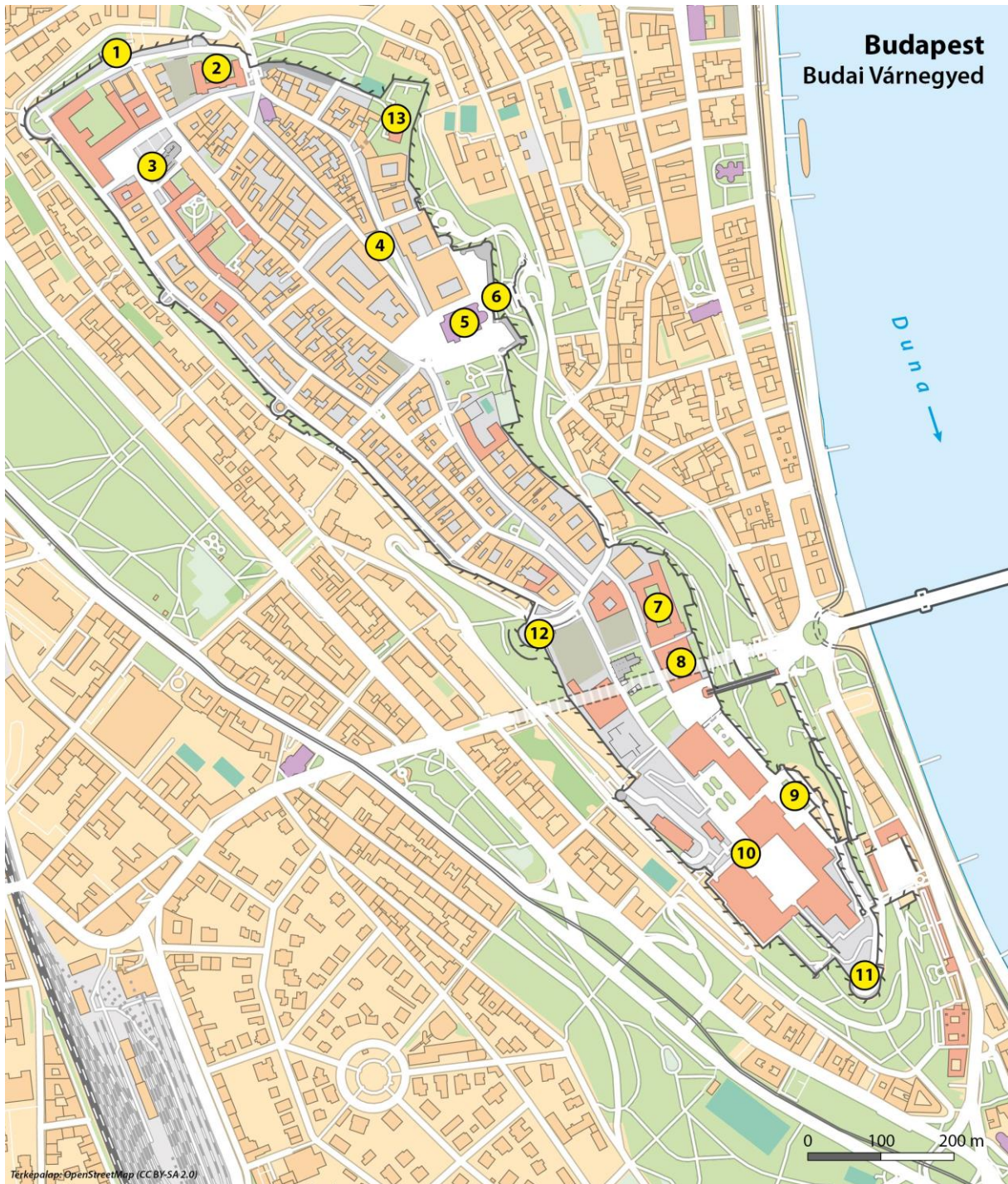
Fedezzétek fel a Budai Várnegyedeket a térkép és a leírások segítségével!

- Alkossatok négy-öt csoportot az előzetesen megbeszéltek szerint! Minden csoport kap egy térképet és egy kitöltendő táblázatot.
- Induljatok el a csoportotokkal különböző irányokban a helyszínen, és keressétek meg a térképen jelölt pontokat!
- Párosítsátok az egyes pontoknál talált helyszíneket a táblázatban szereplő leírásokkal: írjátok be a táblázatba a nevüket és a helyük sorszámát!

Leírás	Szobor, épület vagy emlékmű neve	Sorszáma a térképen
A 19. század elején épült palota, jelenleg a köztársasági elnök rezidenciája.		
A középkori Buda magyarok által lakott városrészenek temploma állt itt. Ma már csak a torony emlékeztet az egykori templomra.		
Az 1686-os ostrom idején a Budát védő oszmán haderő vezetőjének, az utolsó budai pasának az emlékműve.		
A Bécsi kapu közelében álló neoromán stílusú épület, amelyben fontos történelmi dokumentumokat őriznek.		
A Szent Ligát megszervező, ezáltal Magyarország felszabadításában tevékenyen részt vállaló pápa szobra.		
Egykor a budai németek temploma volt, majd a 19. század végén Schulek Frigyes tervei alapján neogótikus stílusban átépítették.		
Egykor a karmelita szerzetesrend kolostora volt ez az épület, majd 1787-től Budai Várszínházzá alakították át. Napjainkban a Miniszterelnökségnek ad otthont.		

Leírás	Szobor, épület vagy emlékmű neve	Sorszáma a térképen
Híres lovasszobor, amely reprezentatív helyen az 1697-es zentai csata győztes hadvezérének állít emléket.		
A budai várpalota belső zárt udvarához vezető főkapu elnevezése. A kapu Fadrusz János 1901-1902-ben készített alkotásairól kapta az elnevezését.		
Budapest egyik híres műemléke, amelyet Schulek Frigyes tervei alapján építettek meg 1902-re neoromán stílusban.		
A várat délről védő ágyútorony.		
A Fehérvári kapu közelében található lovasszobor.		
Ebben az épületben tartották fogva Táncsics Mihályt.		

Képes krónika

A) változat

Készítsetek kisfilmet a Budai Várnegyed fontos helyszíneiről, történelmi műemlékeiről! Törekedjete arra, hogy az adott helyszínt egy-egy konkrét tananyaghoz kapcsolódó információval mutassátok be!

- A már kialakult csoportokban dolgozzatok tovább!
- Járjátok végig a várat, és keressetek minél több olyan részletet, amely feltárja a korabeli vár szerkezetét, vagy a védelmi rendszerhez kapcsolódik! Készítsetek a telefonotokkal rövid videókat, amelyeken ti és az adott helyszín is látszik!
- Lehetőség szerint mondjatok is róluk néhány fontos információt, vagy éppen meséljete a bennetek keltett benyomásról! Használjátok fel a bevezető órán tanultakat, illetve az előzetes felkészülés során gyűjtött ismereteket!
- Otthon vágjátok össze a felvételeket egy pár (legfeljebb öt) perces videóvá! Vágjátok alá zenét, esetleg feliratozzátok az egyes részeket!

Javasolt helyszínek:

- Bécsi kapu – Anjou bástya – Esztergomi rondella (Földbástya)
- Szentháromság tér
- Szent György tér
- A királyi palota területe (Savoyai-terasz, Oroszlános udvar)
- Budavári nagy rondella és a Buzogány-torony

B) változat

Készítsetek kisfilmet a Budai Várnegyed adott látványosságairól!

- A már kialakult csoportokban dolgozzatok tovább! Járjátok végig a várnegyedet a megadott szempontok szerint! Használjátok a mobiltelefonokat további információk kereséséhez! Készítsetek a telefonotokkal rövid videókat, amelyeken ti és az adott érdekesség, látványosság is látszik!
- Lehetőség szerint mondjatok is róla néhány fontos információt, vagy éppen meséljétek a bennetek keltett benyomásról! Használjátok fel a bevezető órán tanultakat, illetve az előzetes felkészülés során gyűjtött ismereteket!
- Figyeljétek arra, hogy a megadott szempontokat a videótokban dolgozzátok fel! Emellett dobjátok fel a videót érdekességekkel, vicces elemekkel is!
- Otthon vágjátok össze a felvételeket egy pár (legfeljebb öt) perces videóvá! Vágjátok alá zenét, esetleg feliratozzátok az egyes részeket!

A feldolgozandó témakörök és feldolgozásuk szempontjai:

1. csoport: Művészettörténeti stílusok a Budai Várnegyedben

- Készítsetek rövid kisfilmet arról, milyen korstílusú épületeket láthattok a Budai Várnegyedben!
- Keressetek információkat egy-egy történelmi műemlékről a mobiltelefonotok segítségével!
- Mi maradt meg a középkor építészetéből az utókorra? Ha van rá lehetőségetek (és időtök), menjétek be a Budapesti Történelmi Múzeum (Vármúzeum) kiállítására, és készítsetek néhány képet az ott látható régészeti emlékekről!
- A kiállítás megtekintése után meséljétek el, mit csinálnátok a várban, ha lehetőségetek lenne visszamenni egy napra a 15. század végére! Hogyan telne el a napotok?

2. csoport: Szobrok és történelem a Budai Várnegyedben

- A Budai Várnegyed végigjárása során keressetek minél több köztéri szobrot!
- Készítsetek rövid kisfilmet arról, kiknek állítottak emléket!
- Gyűjtsetek minél több hasznos információt a mobiltelefonotok segítségével az adott történelmi személyről!
- Kapcsoljátok össze a tananyaggal a gyűjtött információkat!

3. csoport: A budai vár ostromai az újkorban

- A tanulmányaink során a budai vár 1686-os és 1849-es ostromáról tanultunk. Ebben a feladatban fel kellene tárnunk, hogy az ostromló erők honnan törtek be a várba. Használjátok a mobiltelefonotokat, és keressetek információkat arról, hogy a keresztény haderő 1686-ban mely falszakaszon hatolt be először a várba, illetve 1849-ben a honvédszázaljak mely irányból támadtak!
- Keressétek fel az adott helyszínt, és készítsetek belülről és kívülről is felvételeket!
- Nézzetek utána, hogy az ostromlók mely közeli hegyekről lőtték a budai várat! Milyen távolságra vannak ezek a magaslatok a vártól?

- Gyűjtsetek információkat arról, hogy 1686-ban és 1849-ben kik törtek be először a várba!

4. csoport: A budai vár 1945-ben és napjainkban

- Keressetek a www.fortepan.hu adatbázisában olyan 1945-ben készült fényképeket, amelyek az ostrom utáni állapotot ábrázolják! (Kiindulópontként az alábbi képszámok alatti fényképek megtekintését javasoljuk: 5813; 11042; 30870; 30877; 30893; 30897; 51554; 52080 stb.)
- Keressétek meg az adott helyszínt!
- Próbáljatok hasonló pozícióból fényképet készíteni!
- Illesszétek az otthoni munka során egy ppt-be az egykori és a mostani állapotot mutató fényképeket! Törekedjete arra, hogy minél több információt is gyűjtsetek az adott helyszínről, épület sorsáról!

C) változat

Készítsetek fényképeket a Budai Várnegyed fontos helyszíneiről, történelmi műemlékeiről! Törekedjete arra, hogy az adott helyszínt egy-egy konkrét tananyaghoz kapcsolódó információval mutassátok be! Dolgozzatok tovább a már kialakult csoportokban!

- Készítsetek a telefonotokkal fotókat, amelyeken ti és az adott látványosság is látszik!
- Otthon rendezzétek a fotókat több A4-es lapra, és írjatok közéjük rövid ismeretterjesztő, ajánló, kedvcsináló szövegeket! Legyen a végeredmény egy szép, nyomtatható kiadvány, amelyet ti is szívesen kézbe vennétek!
- A szövegek írásához használjátok fel a bevezető órán tanultakat, illetve az előzetes felkészülés során gyűjtött ismereteket! Az információk mellett írjatok a személyes élményeitekről, benyomásaitokról is!

Javasolt helyszínek:

- Bécsi kapu - Anjou bástya - Esztergomi rondella (Földbástya)
- Szentháromság tér
- Szent György tér
- A királyi palota területe (Savoyai-terasz, Oroszlános udvar)
- Budavári nagy rondella és a Buzogány-torony

Helyszíni kvíz / Tudáspróba

Most kiderül, mire emlékeztek a bevezető órán tanultakból és a Budai Várnegyedben látottakból! Válasszátok ki a helyes megoldást!

1. Melyik évszázadban alapították Budát?

A) 11. század	B) 12. század	C) 13. század	D) 14. század
---------------	---------------	---------------	---------------

2. Melyik király nem használta uralkodói központként Budát?

A) IV. Béla	B) I. Károly (Károly Róbert)	C) Luxemburgi Zsigmond	D) Hunyadi Mátyás
-------------	------------------------------	------------------------	-------------------

3. Kinek az időszakában történt reneszánsz stílusú építkezés a várban?

A) IV. Béla	B) I. Károly (Károly Róbert)	C) Luxemburgi Zsigmond	D) Hunyadi Mátyás
-------------	------------------------------	------------------------	-------------------

4. A Budai Várhegy melyik részén épült ki a középkor utolsó évszázadaiban a királyi palota?

A) északi	B) déli	C) keleti	D) nyugati
-----------	---------	-----------	------------

5. Melyik városrészben élt a legtöbb német polgár a középkorban?

A) A Nagyboldogasszony-templom közelében	B) A Mária Magdolna-templom közelében	C) A Bécsi kapu közelében lévő zsidónegyedben	D) A királyi várpalota területén
--	---------------------------------------	---	----------------------------------

6. Mekkora volt Buda lakossága a történészek szerint Mátyás uralkodása idején?

A) 5-6 ezer fő	B) 13-14 ezer fő	C) 50 ezer fő	D) mintegy 100 ezer fő
----------------	------------------	---------------	------------------------

7. Mit jelent a rondella kifejezés?

A) a várudvar körfolyosója	B) a vártoronyba felvezető csigalépcső	C) kör alakú ágyútorony	D) a várat körülölelő védműrendszer
----------------------------	--	-------------------------	-------------------------------------

8. Kinek a kezében volt Buda, amikor Szulejmán szultán hadereje csellemel elfoglalta a várat?

A) II. Lajos	B) Szapolyai János	C) Habsburg Ferdinánd	D) a Szapolyai-hívek és az özvegy királyné, Jagelló Izabella
--------------	--------------------	-----------------------	--

9. Mikor szállta meg a török tartósan Budát?

A) 1526	B) 1540	C) 1541	D) 1552
---------	---------	---------	---------

10. Melyik török tisztségviselő székhelye volt Buda a hódoltság korában?

A) szultán	B) pasa	C) kádi	D) szandzsákbég
------------	---------	---------	-----------------

11. Mikor foglalták vissza a császári hadak Budát?

A) 1695	B) 1686	C) 1687	D) 1699
---------	---------	---------	---------

12. Kinek az uralkodása alatt kezdődött meg a budai vár újjáépítése?

A) I. Lipót	B) III. Károly	C) Mária Terézia	D) II. József
-------------	----------------	------------------	---------------

13. Melyik intézményt nem helyezték át Budára a 18. században?

A) a rendi országgyűlés	B) az egyetemet Nagyszombatról	C) a nádori székhelyt	D) a helytartótanácsot
-------------------------	--------------------------------	-----------------------	------------------------

14. Hogyan ment át a tömeg Pestről Budára 1848. március 15-én?

A) a két városrész között ingázó gőzhajóval	B) az elkészült és átadott Lánchídon	C) hajóhídon	D) nem tudtak átmenni
---	--------------------------------------	--------------	-----------------------

15. Mikor foglalta el a honvédsereg Budát?

A) 1848. szeptember 29.	B) 1849. május 21.	C) 1849. augusztus 13.	D) 1849. október 6.
-------------------------	--------------------	------------------------	---------------------

16. Mikor koronázták meg magyar királlyá Ferenc Józsefet a Mátyás-templomban?

A) 1848	B) 1849	C) 1867	D) 1896
---------	---------	---------	---------

17. Melyik királyunk sírját helyezték át a Mátyás-templomba?

A) III. Béla	B) IV. Béla	C) Hunyadi Mátyás	D) II. Lajos
--------------	-------------	-------------------	--------------

18. Mi nem található a Mátyás-templom közvetlen közelében?

A) Halászbástya	B) Szent István lovasszobra	C) Sándor-palota	D) Szentháromság-szobor, amelyet az 1691-es pestisjárvány emlékére állítottak
-----------------	-----------------------------	------------------	---

19. Melyik hadvezér lovasszobra látható a királyi várpalota előtt?

A) Hunyadi János	B) Lotaringiai Károly	C) Savoyai Jenő	D) Görgei Artúr
------------------	-----------------------	-----------------	-----------------

20. Melyik építész nem a 19. század végén tevékenykedett a Budai Várnegyed kiépítése során?

A) Pollack Mihály	B) Schulek Frigyes	C) Ybl Miklós	D) Hauszmann Alajos
-------------------	--------------------	---------------	---------------------

21. Miért nevezik Mátyás-templomnak a várnegyed központjában álló Nagyboldogasszony-templomot?

A) Itt volt Mátyás keresztelője	B) Itt tartotta mindkét esküvőjét Mátyás	C) Itt volt Mátyás első koronázása	D) Itt temették el Mátyást
---------------------------------	--	------------------------------------	----------------------------

22. Mi volt a sorsa a Mátyás-templomnak a török hódoltság idején?

A) Összeomlott Buda bevételekor	B) A budai pasa rezidenciája lett	C) Keresztény kézen hagyták	D) Dzsámivá alakították
---------------------------------	-----------------------------------	-----------------------------	-------------------------

23. Ki volt az utolsó budai pasa?

A) Köprülü Ahmed	B) Kara Musztafa	C) Abdurrahman	D) Szokoli Mehmed
------------------	------------------	----------------	-------------------

24. Milyen stílusban épült föl a Magyar Nemzeti Levéltár látványos épülete a dualizmus korában?

A) neoromán	B) neogótikus	C) neoreneszánsz	D) neobarokk
-------------	---------------	------------------	--------------

25. Hogy nevezik a Budai Várnegyed északi végében található, helyreállított kaput?

A) Váci kapu	B) Kecskeméti kapu	C) Bécsi kapu	D) Fehérvári kapu
--------------	--------------------	---------------	-------------------

Drámapedagógia

1. csoport: Mátyás király esküvője Aragóniai Beatrixszal

Ebben a feladatban a budai vár történetének egyik kiemelkedő eseményét idézhetitek fel. Játsszátok el, mutassátok be a többieknek! Csak olyanok jelentkezzenek, akiknek van kedvük beleélni magukat az 1476-os eseménybe.

- Osszátok ki a szerepeket! Nem kell feltétlenül minden csoporttagnak szerepelnie, lehetnek a „tömeg” részei, vagy csak az előkészületekben segítenek. Ha nem vagytok elegenden, nem kell minden szerepet kiosztani, találjátok ki, hogy a jelenet melyik részét adjátok elő!
- Találjátok ki az előadásotok formáját! Rövid szöveges jelenet lesz: párbeszéd vagy vita két, illetve több szereplő között, esetleg a tömeghez intézett beszéd? Mozgásos jelenet lesz: eljátsszátok az esküvőt, vagy amit éppen a jelenet megkövetel?
- Készüljete fel az előadásra! Írjátok meg az elhangzó rövid szövegeket! Találjátok ki a mozgást, a mozdulatokat, a pózokat!

Mátyás király esküvője Aragóniai Beatrixszal

1476. december 22-én a budavári Nagyboldogasszony-templomban vette feleségül Mátyás Aragóniai Beatrixot. Az esküvő szemkápáztató külsőségek között zajlott.

Szerepek:

- Mátyás király
- Aragóniai Beatrix
- Gábor, egri püspök
- Szilágyi Erzsébet (Mátyás édesanyja)
- Francesco nápolyi herceg (Beatrix testvére)
- ünneplő gyülekezet

2. csoport: *Visszautasítható-e Szulejmán szultán meghívása?*

Ebben a feladatban a budai vár történetének egyik döntő pillanatának a szereplőivé váltok. Játsszátok el, mutassátok be a többieknek! Csak olyanok jelentkezzenek, akiknek van kedvük beleélni magukat az 1541-es események időszakába!

- Osszátok ki a szerepeket! Nem kell feltétlenül minden csoporttagnak szerepelnie, lehetnek a „tömeg” részei, vagy csak az előkészületekben segítenek. Ha nem vagytok elegenden, nem kell minden szerepet kiosztani, találjátok ki, hogy a jelenet melyik részét adjátok elő!
- Találjátok ki az előadásotok formáját! Rövid szöveges jelenet lesz: párbeszéd vagy vita két, illetve több szereplő között, esetleg a tömeghez intézett beszéd? Mozgásos jelenet lesz: eljátsszátok a megbeszélést, vagy amit éppen a jelenet megkövetel?
- Készüljete fel az előadásra! Írjátok meg az elhangzó rövid szövegeket! Találjátok ki a mozgást, a mozdulatokat, a pózokat!

Visszautasítható-e Szulejmán szultán meghívása?

A Szapolyai János halálát követő évben, 1541-ben Habsburg Ferdinánd erős hadsereget küldött Buda elfoglalására. Az ország fővárosa ekkor a Szapolyai-hívek kezében volt, és az özvegy királyné, Jagelló Izabella is itt tartózkodott csecsemő korú gyermekével, János Zsigmonddal. A szorult helyzetben lévő Fráter György a törökhöz fordult segítségért, bár Szulejmán is döntött az újabb hadjáratról. A Habsburgok ostroma kudarcot vallott, és a megérkező oszmán haderő Buda alatt táborozott le. A szultán néhány nap múlva látogatásra hívta a Szapolyai-híveket, majd a vendéglátás alatt csapatai csellel elfoglalták az ország fővárosát (1541. augusztus 29).

- Az alábbi forrásrészletek azt a célt szolgálják, hogy minél jobban megismerjétek a körülményeket.
- Vegyetek át érveket a különböző forrásrészletekből!

„Hát mi is történt Budán? Az, hogy a német szeretett volna beleülni. A királyné engedte volna is, de a magyar uraknak sehogy se tetszett az a gondolat, hogy Mátyás palotájában német tanyázzon. Segítségül hívták a törököt, és addig is védekeztek. Mikorra a török segítség előhada megérkezett, már akkor fogadozott a német. S mikorra a szultán is megérkezett ropant táborával, Roggendorfnak [Habsburg hadvezér] a hada szét volt verve.

[...]

- Nincs ok az aggodalomra. A hatalmas padisah csak az ellenségeinek félelmes, a jó barátok irányában ő is csak jó barát. Egyébiránt ő személyesen jött volna el, hogy tiszteletét és jóindulatát kifejezze, de a mi vallási törvényeink tiltják ezt, felséges királyné.

S megállt a beszédben. Várta, hogy vagy a baráttól, vagy a királynétól feleletet kap. Azonban senki se felelt.

- Továbbá - folytatta ekkor a török - az én uram és császárom azt óhajtja, hogy János Zsigmond őfelségét mindazok az urak kísérik el, akik Buda védelmében kitüntették magukat. Ismerni óhajtja a magyar hősokeket; valamennyit a maga hőseinek tekinti.

Hogy erre se feleltek, meghajolt:

- Ezzel elvégeztem a hatalmas padisah megbízását, s várom a kegyelmes választ.
- Délután három órakor megadjuk - felelte György barát a királyné helyett. - Őfelsége, a császár, meg lesz a mi válaszukkal elégedve.

A királyné fölkel. Intett Török Bálintnak, s hogy az erre a trónhoz lépett, belefűzte a karját a karjába. Látszott rajta, hogy alig bír a lábán megállani." (Részlet Gárdonyi Géza *Egri csillagok* című regényéből)

„Rövid tisztelgés után a császár [Szulejmán szultán] előbb a dajkát a gyermekkel, majd az urakat is elbocsátotta. Az urakat másik sátorba vezették, s hozzájuk jött három basa a császár üzenetével, melyre rögtön felelniük kellett. A basák akkor a feleletet a császárhoz vitték, és az uraknak meghozták a császár parancsát: Budát adják az ő kezébe. Követelésének magyarázatául felhozta a tanácsurak egyenetlenségét, meg, hogy nem elég erősek Budavár megvédésére. Azt is üzenete, hogy ez a hadjárata is hihetetlen nagy költségbe került, és nem jöhet mindig annyi néppel olyan messziről a várat megoltalmazni. Az urak ekkor megijedtek, de nem mertek ellenkezni. Közben a császár sátrába ment a janicsáraga, és megértvén a parancsot, kilépett a sátor elé, szótlanul intett kezével a janicsároknak és a császár testőreinek, kik erre csapatokban rohantak Budavár elfoglalására. Ezen a napon, megbeszélés szerint, sok török lovas ment be egyenkint a várba, a kaput pedig barátság színe alatt foglalták el, nehogy a bebocsátásnál civakodás vagy vérontás keletkezzék. Végül tömegesen törtek a várba, az összes őrhelyeket elfoglalták; mindenkit, kivel találkoztak, kényszerítették, hogy hazamenjen, és két napig őrködtek a házak előtt, hogy senki se lépjen az utcára. A királyfit a táborban tartották, míg a császárnak hírül nem hozták, hogy Budát a parancs szerint ellenállás nélkül elfoglalták." (Részlet Verancsics Antal krónikájából)

Szerepek:

- Fráter György, váradi püspök
- Török Bálint, gyulai várnagy, hadvezér
- Jagelló Izabella, Szapolyai János özvegye
- udvari vitézek, akik nem egységesek a döntés megítélésében
- Szulejmán szultán

3. csoport: *Haditudósítás a győztes keresztény haderő táborából*

Ebben a feladatban a budai vár történetének egyik döntő pillanatának a szereplőivé váltok. Játsszátok el, mutassátok be a többieknek! Csak olyanok jelentkezzenek, akiknek van kedvük beleélni magukat az 1686-os események időszakába!

- Osszátok ki a szerepeket! Nem kell feltétlenül minden csoporttagnak szerepelnie, lehetnek a „tömeg” részei, vagy csak az előkészületekben segítenek. Ha nem vagytok elegenden, nem kell minden szerepet kiosztani, találjátok ki, hogy a jelenet melyik részét adjátok elő!
- Találjátok ki az előadásotok formáját! Rövid szöveges jelenet lesz: párbeszéd vagy vita két, illetve több szereplő között, esetleg a tömeghez intézett beszéd? Mozgásos jelenet lesz: eljátsszátok a megbeszélést, vagy amit éppen a jelenet megkövetel?
- Készüljete fel az előadásra! Írjátok meg az elhangzó rövid szövegeket! Találjátok ki a mozgást, a mozdulatokat, a pózokat!

Haditudósítás a győztes keresztény haderő táborából

Ebben a feladatban az 1686-os ostromról haditudósítóként kellene beszámolni. A helyszín a felszabadított Buda alatti keresztény tábor, ahova megérkeznek a végső rohamban részt vett katonák és néhány túlélő budai polgár.

A keresztény erők 1686-ban indultak Buda felszabadítására. A Szent Liga csapatait magyar alakulatok is erősítették (kb. 15 ezer fő), míg az ostromló német erők mintegy 60 ezer főt számláltak. A haderő Lotaringiai Károly és Miksa Emánuel bajor választófejedelem vezetésével a kor modern ostromtechnikai módszereinek (a várat megközelítő árok- és sáncrendszer kialakítása, a tábort védő külső sáncrendszer felépítése, folyamatos ágyúzás) és fegyverzeti eszközeinek (ágyúk, mozsarak, aknák) felhasználásával kezdték meg a hadműveletet. Az utolsó budai pasa (Abdurrahman) csapatai elszántan védekeztek, a török felmentő hadban bíztak, amelyet azonban a császáriak visszavertek. A két és fél hónapig tartó ostrom egy általános roham után szeptember 2-án sikerre vezetett, és Buda a 145 éves török uralom után felszabadult.

- Az alábbi forrásrészletek azt a célt szolgálják, hogy minél jobban megismerjétek, milyen körülmények között zajlott az ostrom. Az előadáshoz ezekből is vegyetek át részleteket!

„[1686. augusztus 22-én a Zsigmond király palotájában berendezett lőportár] olyan leírhatatlan füsttel és gőzzel és iszonyatos lánggal röpült a levegőbe, hogy utána fél óráig az egész városból nem lehetett semmit látni, és úgy mozgott a föld, mintha egy földrengés most mindent összedöntene [...] a fal és a rondella a kastély víz felőli oldalán 50 lépés szélességben teljesen romba dőlt [...] A robbanásnak olyan hatalmas ereje volt, hogy néhány száz nehéz kő [...] átröpült a Gellérthegy fölött [...] az úgynevezett Sváb-hegyig, ahol a svábok állásai voltak, [...] a Duna másik oldalára és más távoli helyekre, sokakat megölve és megsebesítve [...] A bajor választó, Badeni Lajos herceg és más tábornokok [...] nagy veszélyben voltak [amikor kimentek az első vonalba körülnézni].” (Ismeretlen szerző: *Napló Buda vagy Offen erős városának híres ostromáról*)

„Ugyanezen hó [szeptember] 2-án az ágyúzás sokkal erőteljesebben kezdődött, mint bármikor, ugyanis 9 üteg 40 ágyúja csaknem szünet nélkül lőtte a nyílásokat [töréseket, réseket] és a várost; ennek meg is lett a nagyon is kitűnő hatása, ezért folytatódott egészen a roham pillanatáig. 12 000 főnyi lovas és gyalogos katonaságot vezényeltek rohamra, kik már sóvárogva várták a jelet, minthogy az egész éjszakát készenlétben töltötték. A jelet délután 3 óra tájban adta meg a sváb üteg 6 ágyúból. Mind a császári, mind a brandenburgi oldalról hatalmas erővel rohanták meg a katonák a futóárkokat. A törökök meglehetősen keményen védekeztek, és pedig főként a brandenburgiak rohama ellen, ezért úgy is tűnt, mintha a katonák meg akarnának torpanni. Mihelyt azonban tisztjeik fellelkesítették őket, s a cölöpsoron [a külső erődítményeken] valamelyest túljutottak, s az új részt is tömegesen megrohanta a legénység, már nem lehetett nekik ellenállni. Heves erővel nyomultak utánuk a többiek, s beözönlött a katonaság a városba, miután a zsákmányra éhes katonák két másik helyen is megmászták a falat, és megnyitották a nagykaput. Erre a bajor lovasőrség a kapuba nyomult, s a katonák csakúgy özönlöttek utánuk, s aki a törökök közül nem menekült a várba, azt mind levágták, illetve fogságba ejtették. [...]” (Henrik szász herceg naplója)

„A látvány azt a benyomást keltette, hogy elérkezett a világ vége. De a mieink bátorsága, Isten kegyelmének és a herceg rettenthetetlenségének támogatásával kis idő alatt és a törökök igen rövid ellenállása mellett [...] a támadott rondellánál, amelyet én választottam ki mint a legmegfelelőbb helyet, a császári erők benyomultak, nemre és állásra való tekintet nélkül kardélre hányva azt az egész derék és nagyszámú helyőrséget, lángba borítva az egész várost, úgyhogy a keresztények számára nem maradt más, mint a föld és a hamu.” (Luigi Fernando Marsigli leírásából)

Szerepek:

- haditudósító
- Lotaringiai Károly császári hadvezér
- a rohamban részt vett katonák
- néhány túlélő budai polgár

4. csoport: 1848. március 15. – „a helytartótanács sápadt vala és reszketni méltóztatott”

Ebben a feladatban az 1848-as forradalmi eseményekbe kapcsolódhattok be. Csak olyanok jelentkezzenek, akiknek van kedvük beleélni magukat az 1849-es eseményekbe!

- Osszátok ki a szerepeket! Nem kell feltétlenül minden csoporttagnak szerepelnie, lehetnek a „tömeg” részei, vagy csak az előkészületekben segítenek. Ha nem vagytok elegenden, nem kell minden szerepet kiosztani, találjátok ki, hogy a jelenet melyik részét adjátok elő!
- Találjátok ki az előadásotok formáját! Rövid szöveges jelenet lesz: párbeszéd vagy vita két, illetve több szereplő között? Mozgásos jelenet lesz: eljátsszátok a forradalmi eseményt, vagy amit éppen a jelenet megkövetel?
- Készüljete fel az előadásra! Írjátok meg az elhangzó rövid szövegeket! Találjátok ki a mozgást, a mozdulatokat, a pózokat!

1848. március 15. – „a helytartótanács sápadt vala és reszketni méltóztatott”

A forradalmárok átadják követeléseiket Nyári Pál vezetésével a helytartótanácsnak, mely elfogadja azokat (a katonaság nem alkalmaz fegyvert, politikai foglyok elbocsájtása, cenzúra eltörlése).

Szerepek:

- Zichy Ferenc gróf, a helytartótanács alelnöke
- Irányi Dániel, márciusi ifjú
- Petőfi Sándor, márciusi ifjú
- Nyári Pál, márciusi ifjú
- tüntető tömeg

5. csoport: *Miért Buda felszabadítására induljanak meg a seregek?*

Ebben a feladatban az 1849. április végi magyar haditanácsban lezajlott vitákat tárjuk fel. Csak olyanok jelentkezzenek, akiknek van kedvük beleélni magukat az 1849-es eseményekbe!

- Osszátok ki a szerepeket! Nem kell feltétlenül minden csoporttagnak szerepelnie, lehetnek a „tömeg” részei, vagy csak az előkészületekben segítenek. Ha nem vagytok elegenden, nem kell minden szerepet kiosztani, találjátok ki, hogy a jelenet melyik részét adjátok elő!
- Találjátok ki az előadásotok formáját! Rövid szöveges jelenet lesz: párbeszéd vagy vita két, illetve több szereplő között? Mozgásos jelenet lesz: eljátsszátok a fegyverletételt, vagy amit éppen a jelenet megkövetel?
- Készüljete fel az előadásra! Írjátok meg az elhangzó rövid szövegeket! Találjátok ki a mozgást, a mozdulatokat, a pózokat!

Miért Buda felszabadítására induljanak meg a seregek?

„Az április 19-i nagysallói magyar győzelem után a Windisch-Grätzet a fővezéri tisztségen felváltó Ludwig Welden tábornagy elhatározta Budapest – ahogy a hivatalos iratok egy részében már akkoriban is nevezték – feladását. Ám nem a főszereg egészével indult meg a nyugati határszél felé. Buda várában mintegy 5000 főnyi védősereget hagyott hátra, Josip Jellačić altábornagy kb. 15 000 főnyi I. hadtestét pedig a Duna jobb partján délnek indította, s arra utasította, hogy adandó alkalommal kísérelje meg Buda felmentését. Komárom 1849. április 26-i felmentése után a magyar fővezérségnek döntenie kellett arról, hogy merre folytassa a hadműveleteket. Görgei a Duna jobb partján, Bayer József ezredes, a vezérkari főnök pedig a bal parton, Pozsony irányában akart tovább támadni. Velük szemben Klapka György vezérőrnagy, a tavaszi hadjárat tervének egyik kidolgozója Buda visszavételét indítványozta.”

(Hermann Róbert: A Budai Vár 1848–49-ben. *Rubicon*, 2021/8. 48. oldal)

- Az alábbi forrásrészletek azt a célt szolgálják, hogy minél jobban megismerjétek, mely körülmények miatt döntöttek végül Buda ostromáról.
- Használjátok háttéranyagként a forrásrészleteket! Hozzatok további érveket!

„Arról, hogy mit kellett volna Görgeinek az április 26-iki győzedelmes csata után tenni, sokat és sokfélét írtak össze. A legtöbben, akik az ő működését közelebbi bíráló alá veszik, a főhibát abban találják, hogy mindjárt a csata után való napon nem volt a visszavonuló ellenség sarkában, azt nem üldözte, s nem nyomta Bécs felé. A kritikusok félreismerik a helyzetet, a melyben mi voltunk, s a mely a Bécs falaiig való rögtöni előnyomulásnak útjában állott. Az osztrák hadsereg Komárom előtt nem volt tökéletesen legyőzve, amint láttuk, még képes volt meglehetősen rendben visszavonulni, sőt még Nagy Sándor [Nagysándor József hadteste] heves támadását is visszaverte. Pozsony vidékén megérkezve, képes volt a Duna jobb partján levő osztrák hadosztályokat is magához vonni, s magát ezenkívül Gráz, Bécs, Brünn és Lincz őrségének egy részével megerősíteni, eltekintve a tartaléktól, melyet az ellenség

fővezére lassanként összegyűjthetett. Bécs előtt ilyformán 60 ezer ember állhatott volna ellenünk, a mivel szemben a mi erőnk még távolról sem volt egyesítve, s belé számítva a komáromi várórséget is, alig rúgott 36 000 főre. [...] Buda birtoka ránk nézve főfontosságú volt, mert az által egyfelől közlekedésünk góczpontja s a dunai hajózás ismét szabaddá lett volna, másfelől fegyvereink fénye is a világ és a nemzet előtt tetőpontját érte volna el. Ha ezt a föladatot végrehajtjuk, akkor a diadalittas hadsereget a határokra vihetjük, hogy vagy ott, vagy osztrák területen mérkőzzék meg az ellenséggel egy nagy, döntő ütközetben. A hadi tanácsban, ahol ez a kérdés tárgyalatott, ezt a nézetet képviseltem, s ezért gyakran azzal vádoltak, hogy Buda oly végzetszerű ostromának első szerzője én voltam. Azonban az tévedés, mert az én nézetem sohasem ment addig, hogy hosszadalmas ostromlásba bocsátkozunk, hanem igenis azt javasoltam, hogy gyorsan és merészen kell a meglepetést megkísérteni, és ha az nem sikerülne, a felső-dunai hadműveleteket újból meg kell kezdeni.” (Klapka György: *Emlékeim*, részlet)

„Klapka tábornok Buda bevételének sürgős voltát hangoztatta, és rámutatott, hogy a budai vár, ameddig az ellenség megszállva tartja, éppen az indítványozott támadás ideje alatt elzárja a számunkra legfontosabb összeköttetési vonalat a Dunán, a Lánchidat. Ez a pont - tette hozzá - azért a legfontosabb számunkra, mert a legrövidebb útvonalon köti össze a Duna jobb partján tevékenykedő hadsereget a tiszántúli szertárakkal, és állandó és szilárd átkelőhely lévén a Duna két partja között, a legkevésbé van kitéve bármiféle zavarnak. [...] Klapkának ez az indítványa karöltve járt Kossuthnak hozzám intézett utasításaival, amelyek szintén mindenekelőtt Buda visszavételét sürgették. Abban is megegyezett Klapka Kossuth-tal, hogy ő is hitelt adott a budai helyőrség lehangeltségéről szóló híreknek, bár nem olyan föltétlenül, mint Kossuth, akinek nézete szerint Aulich néhány zászlóaljának átkelése a pesti Duna-partról a budaira a vár azonnali feladásával járna; de annyira mégis bízott Klapka is a hírek megalapozott voltában, hogy elhitte, imponáló hadsereg láttán az őrség nem fogja bevárni a rendszeres ostromműveleteket.” (Részlet Görgei Artúr *Életem és működésem Magyarországon 1848-ban és 1849-ben* c. művéből)

Szerepek:

- Klapka György tábornok
- Görgei Artúr tábornok
- Kossuth Lajos kormányzó
- vezérkari tisztok

Tanórai utófeldolgozás

1. feladat

Az alábbi források a középkori Buda történetéhez kapcsolódnak. Válaszolj a kérdésekre a forrás és ismereteid alapján!

Hogy a fonttal, mérleggel, öllel való mérés, a bornak, gabonának kimérése, s általában minden megmérhető és mázsálható dolognak kimérése és mázsálása minden városban, a mezővárosokban, várakban, s egyáltalán országunk határain belül mindenütt Buda városunk mértéke szerint történjék... (Az 1405. évi városi dekrétumokból)

10. A városbíró megválasztásáról

A városi község letelepedett és tulajdonnal bíró bölcs tagjainak kell maguk közül egy bírót választaniuk, azt, akit ők akarnak, de úgy, hogy a bíró német származású legyen minden nemzetsége szerint. Mikor a bírót megválasztották, mutassák be az udvarban a királynak vagy a várnagynak.

11. A tanácsurak megválasztásáról

Régi szokás és régi jogok alapján a németek tíz férfit, a magyarok pedig kettőt válasszanak a tanácsba, akik segítsenek a bírónak törvényt ülni és ítéletet hozni. (Részlet a budai jogkönyvből, 15. sz. eleje)

A város vásárnapjairól és azok számáról

E városban nem több, mint két jogos vásárnap van: szerda a németeknek a Boldogasszony templom körül és péntek a magyaroknak a Szent Mária Magdolna templom körül; a harmadik, a szombat szokásból jött létre. Azonban tudni kell, hogy búcsúkor és karácsony táján a vásár máshol, mint a németeknél, a Boldogasszony templom és a Szent György templom körül ne legyen. (Részlet a budai jogkönyvből)

a) Milyen politikai joggal rendelkezett a budai polgárság?

.....

b) Hogyan szabályozták a németek és a magyarok együttélését?

.....

.....

c) Milyen gazdasági kiváltsággal rendelkezett Buda?

.....

d) Mi jelezte a város befolyásának növekedését?

.....

2. Az alábbi források Buda egy-egy történelmi korszakához kötődnek. Párosítsd a forrásrészleteket az adott korhoz! (Két időszak kimarad.)

A) „[A királynő] kifejezte rosszallását, hogy milyen sok fölösleges pénzkiadásra kerül most sor; mint ahogy valóban elég ridicule [nevetséges], hogy a legújabb divat szerint egy ilyen magnifique [nagyszerű], a legpompásabb módon díszített épületet egy olyan helyen építsenek, ahol minden emberi számítás szerint az udvar nem akar és nem is tud tartózkodni”.

B) „A palotát janicsárok lakják [...] a gyönyörű termeket és szobákat koszos rekeszekre osztották fel, és a bűz és a szenny mindent tönkretesz.”

C) „Ön eddigi hadjáratát az ős Buda várának bevételével koszorúzta meg. Fővárosát a hazának, székhelyét a nemzetgyűlésnek és kormánynak visszaadta. Sőt e diadal által siettetten vagy éppen eszközlötte, hogy önálló nemzeti függetlenségünk Európa által elismertessék.”

D) „A Honvédelmi Minisztérium felől nagy tűz és füstfelhő látszik. Friss romok és törmelékek közt vergődünk egyik háztól a másikig. Sokszor percekig kell egy-egy kapu alatt várakozni, mert állandóan zúgnak a gépek és ropognak a géppuskák. Az utcán katonák rohannak a pillanatnyi szünetekben. Ki a parancs végrehajtására, ki alkalmas fedezet felkeresésére. Mikor az Úri utca elejére érünk, az egész eddigi megtett út hiábavalónak tűnik. Itt már a híradós sem tud vezetékét javítani, mert az apróra rongyolódva hever a földön. Én pedig vissza akarok fordulni, mert az egész Dísz tér egy merő füst és lángtenger.”

E) „A királyi palota, mely egykor Európa legszebb épületeinek egyike volt, most teljesen rom; a legutóbbi ostrom óta csak az erődítményeket állították helyre.”

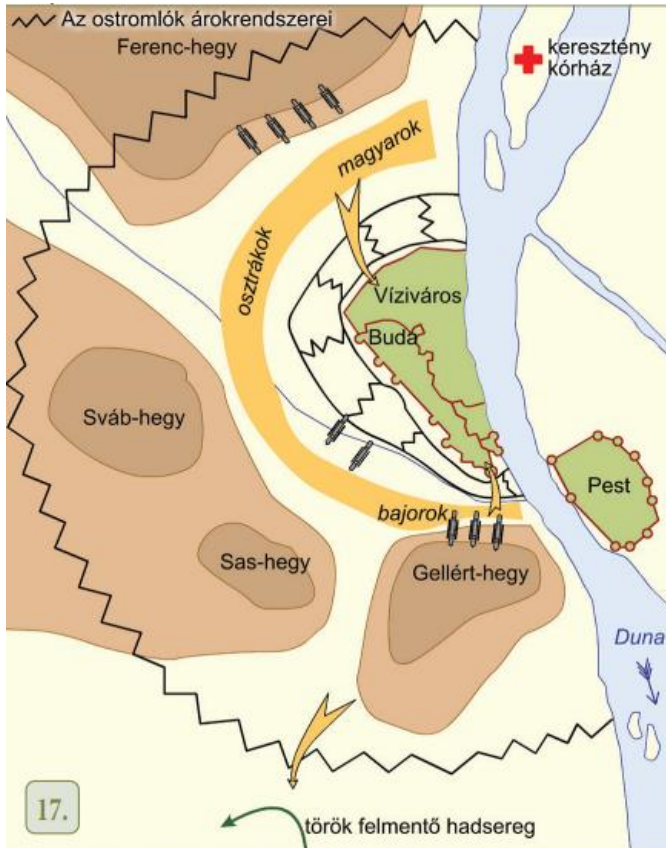
F) „A Vár maga a legszebb fejedelmi lak [...] Berendezéséhez tartoznak a finom, selyemmel bevont bútorok, üvegek, márványok és az értékes könyvtár, ahol gazdagon díszített latin, görög, magyar könyvek vannak nagy számban.”

IV. Béla időszaka	
Hunyadi Mátyás uralkodása	
A török hódoltság kora	
Buda felszabadítása utáni időszak	
Mária Terézia korszaka	
A reformkor	
Az 1849-es ostrom	

Az 1944-45-ös ostrom

3. A feladat Buda felszabadításához kapcsolódik. Válaszolj a térkép, a korabeli metszet és az ismereteid alapján a kérdésekre!

Forrás: Száray Miklós: *Történelem 10.* Budapest, 2021. 65. o.

Franz Geffels: *Budavár ostroma*

- a) *Állapítsd meg, hol tartózkodott Franz Geffels a keresztény táborban, amikor festményét elkészítette! Húzd alá a helyes választ!*

Pest felől nézte Budát

a várat északról ostromló magyar táborból

az osztrák táborból

a bajorok táborából

- b) *Milyen korszerű ostromtechnikai módszereket és fegyvereket láthatunk a képen?*

1.

2.

3.

- c) *Melyik hegy látható a kép jobb oldalán?*

- d) *Mikor zajlott ez az ostrom?*

- e) *Hány évig volt Buda török kézen?*